

# BARIS

YIL: 1 SAYI: 3

POLİTİKA FİKİR SANAT

15 MAYIS 1950

## H A L K

### seçimlerden ne bekleyebilir?

Seçimlere katılan partilerin programları, faaliyetleri, liderlerin ve adayların hüviyetleri son seçimlerden halkın ne bekleyebileceğini gösterebilir. İktidar Partisini yirmi beş yıllık icratı ile tanıyoruz. Bu partiden ayrılan, fakat memleketin, halkın ana dâvalarıyla ilgili her meselede İktidar Partisi ile birleşen muhalefeti tanımak için fazla gayret sarfetmeye lüzum yoktur. Muhalefetin konuşuklu, tanışıklı olmasıyla şahsî kin ve ihtiraslara bir menfez bulmak gayretinden doğmuş olması, samimi olması o kadar mühim değildir. Siyasi, iktisadî ve ideolojik bir yabancı istilâsı karşısında iktidar partisini destekliyen «Muhalefet» tenkitlerini, ancak emperyalizme teslim olma işinde sarfedilen gayretlerin, elde edilen «başarıların» yetersizliği noktasına toplamış, faaliyetlerini yabancılarla daha şirin, daha mürteci görünmek, memleketi daha iştiha çekici göstermek hedefine yöneltmişlerdir. Memleketin iktisadî ve sosyal hayatını ilgilendiren meseleler şehirli ve köyleri kasıp kavuran yoksulluk açlık ve sefalet karşısında muhalefetin yaptığı vaadleri iktidar partisinin vaadlerinden daha az avutucu saymak imkânsızdır. Muhalefet iktidar partisinin emekçi sınıflara karşı takibettiği baskı ve şiddet politikasını açıktan acığa tasvip ve teşvik etmekten geri kalmak istemediğini her fırsatta gösteriyor; gerilik kuvvetlerini korumayı bir vazife bildiği halde ileri ve namuslu insanların gördüğü zulüm ve işkenceler muhalefette yaprak bile kımıldatmıyor.

Büyük Türk şairi Nâzım Hikmet'in uğradığı haksızlığın azameti karşısında muhalefetin takındığı kayıtsız tavır onun içyüzünü açığa vuran olayların en acıksıdır. Bütün ileri insanlığı ve bütün namuslu Türk aydınlarını harekete getiren bu facia karşısında bizim muhalefette bütün vicdanlar sağırlaşmıştır. Türk milletinin temiz alına ebediyen silinmiyecek kara bir leke sürülmek istenirken «Muhalefet» susuyor. Kabahati millete ve memleketine karşı sonsuz sevgisini terennüm etmek olan büyük şairin uğradığı haksızlık bütün dünyayı dile getirmişken «Muhalefet» susuyor. En vahşi kabilelere bile parmak ısirtacak bir zulüm ve işkence karşısında muhalefet en aşağı muvafakat kadar taş kesilmiştir; bir suç ortağı gibi başını önüne eğmiş duruyor ve bu hareketinden hiç de müteessir görünmüyor.

İşte bugünkü «Muhalefet» budur. Bu çeşit bir muhalefet iktidara gelse de bir gelmese de...

BARIS



Courbet - Mahpus

### İçindekiler:

Nâzım Hikmet - İkinci Dünya Harbî destanından  
Courbet ve iki mektubu  
Amerikan emperyalizmi bir hayal midir  
Farisi kaybettik

# Onbeş Günün Olayları

## BELÇİKADA:

Kralın İkinci Dünya Harbi sırasında Londradaki hür Belçika hükümetine iltihak etmiyerek Nazilere teslim olması ve harb zamanında Hitlere misafir gitmesi, harpten sonra Belçika halkını haklı olarak ondan nefret ettirmiş ve Anglo-Amerikan tazyiklerine rağmen Nazilerle işbirliği eden Kral Leopold halk dayattığı için Belçikada aylardan beri devam eden siyasi buhran son haddine varmıştır.

Kralın avdeti için yapılan referandumda da azami hile karıştırılmış olduğu, referandum neticesinde kral kazanmış gibi gösterildiği halde Belçikaya dönememesinden anlaşılıyor.

Belçikada siyasi ve iktisadi dış tazyiklere rağmen Nazi taraftarlarının uğradığı hezimet ona sahip çıkan ve onu destekleyen sömürgeci siyasetin iflâsını göstermektedir.

Halen Belçikada işin içinden çıkılmadığı için parlemontunun feshine ve yeniden halk oyununa baş vurulmasına karar verilmiştir.

## BİRLEŞMİŞ MİLLETLERDE:

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Trygve Lie Güvenlik Konseyinde barışın bir an evvel kurulması yolunda Anglo - Amerikan bloku ile Sovyetler Birliği arasındaki anlaşmazlıkların halli için teşebbüste bulunacağını ve Washington, Moskova, Londra ve Parise yapacağı ziyaretler sırasında bu konuyu ele alacağını bildirmiş ve bu yolda harekete geçmiştir.

## İTALYADA:

Trieste meselesi Tito Yugoslavyasıyla İtalya arasında bir ihtilaf mevzuu olmakta - Amerikan gayretkeşliğine rağmen - devam etmektedir.

İki köylünün pazar günü polis tarafından öldürülmesi hâdisesini protesto etmek için Roma'da yarım saatlik genel grev yapılmıştır.

## PAKİSTANDA:

Kuruluşu gününden itibaren Anglo - Amerikan baskısı altında bulunan Pakistanda Hindistanla zoraki bir anlaşma yapılmak üzeredir. Pakistan başbakanı Liyakat Ali han Washington'a çağırılmış ve orada Anglo-Amerikan bloku lehinde bir sıra demeçlerde bulunmuş ve mülâkatlar yapmıştır. Bu konuşmalarından birinde Liyakat Ali han en modern silâh malzemelerini temine geldiğini açıkça belirtmiştir. Öte yandan Hindistandaki halk hareketleri de boğulmaya çalışıl-

makta ve Hindistan başbakanı Pandit Nehru Yeni Delhide tertiplendiği Hindu ve Pakistanlı gazete başyazarları karma topluluğunda müşterek bir savunma siyasetinden bahsetmiştir.

## ORTA DOĞUDA:

### İRANDA:

İkinci Dünya Harbi sırasında açıkça Nazileri destekliyen ve müttefik kuvvetlerin zamanında yaptığı aktif müdahale sayesinde baltalayıcı hareketi bertaraf edilen eski İran şahı Rıza Pehlevi'nin naşı Kahireden Tayyare ile Tahrana getirilmiş ve Anglo - Amerikan kaynaklarının desteklediği bir cenaze töreni yapılmıştır. Bu merasime Pakistan, Efganistan ve Türkiye tarafından askeri birlikler ve bütün Batılı temsilciler iştirak etmişlerdir. Yalnız Sovyet Rusya ile Halk Demokrasisi memleketleri bu törende bulunmamışlardır.

### SURİYE KAYNIYOR:

Gelen haberlere göre Suriye karışıklık ve huzursuzluk içindedir. Amerika aleyhinde gösterilerde buldukları için 300 kişi tevkif edilmiştir. Ayrıca Baalbek'te 2000 kadar müslüman ve hristiyanın eski bir kin yüzünden birbirleriyle silâhlı mücadeleye giriştikleri, 50 ye yakın ölü ve yaralı olduğu haber verilmektedir. Bundan başka öğretmenler grevi dolayısıyla Suriye de bütün okullar kapanmıştır.

Şam'dan arka-arkaya alınan telgraflardan anlaşıldığına göre, Suriye'nin Sovyetler Birliği ile siyasi ve iktisadi işbirliği yapması için Müslüman Kardeşler Partisi Lideri Mustafa Sıbai tarafından yapılan teklif Sosyalist İslâm Cephesince de desteklenmiş; Nihayet, Şam'daki Sovyet Büyük Elçisi resmi makamlarla temasa geçerek Sovyetler Birliğinin böyle bir işbirliğine hazır olduğunu bildirmiştir.

Suriye'nin Ankara Büyük Elçisi Emir Adil Arslan bu hususta verdiği bir demeçte bugünkü duruma Amerikanın inisiyatifi ile İsrail lehine Arap memleketlerine karşı yapılan haksızlığın sebep olduğunu söylemiş; Arap Ülkelerine silâh satmaması için İngiltere üzerinde Amerika Birleşik Devletleri tazyikinden şikâyet etmiştir. Bununla beraber, Emir Arslan, Suriye'de Sovyetler Birliğine doğru bir temayül bulunduğunu yalanlamamıştır.

Diğer taraftan Amerikan Elçiliklerine atılan bombalar hâdisesinin hemen ertesinde Başkan Truman'ın hususi doktoru Şam'a gelmiş, Amerika aleyhine yapılan iftiraları mahallinde tetkik maksadiyle geldi-

ğini beyan ederek, Şam'daki Amerikan Elçisi ile uzun bir konuşma yapmıştır.

Son haberlere göre Suriye - Lübnan arasındaki gerginlik de son hadini bulmuştur. Bazı milletvekilleri Parlamento'da durumun yeniden gözden geçirilmesini istemişlerdir.

### BİRLEŞİK AMERİKADA:

Birleşik Amerika Atom Enirjisi Komisyonu başkanı Summer Piske gazetecilere verdiği bir demeçte hidrojen bombasını geliştirmek teki başarının tamamıyla bir talih işi olduğunu söylemiştir. Ve Amerika hükümetinin çeşitli atom silâhları imal etmeğe çalıştığını fakat bu konuda daha fazla tafsilât veremeyeceğini söylemiştir.

### KOREDE:

Güney Kore Başbakanı Sinh Sung Mo verdiği bir demeçte Kuzey Kore kuvvetlerinin Güneye doğru gittikçe yayılmakta bulunduğunu bildirmiştir.

### İNGİLTEREDE:

Acheson, Bevin ve Shuman Londrada toplanmışlar ve bu kere barışçı bir gayeyle bir araya geldiklerini ilân etmek lüzumunu hissetmişlerdir.

Tito Yugoslavyasının en nüfuzlu adamlarından Moşe Piyade üç devlet dışişleri bakanlarının toplantısında Trieste meselesini bahis mevzuu etmek üzere Londraya gitmiştir. Bu haberdan Trieste meselesini Anglo - Amerikan blokunun kendi aralarında halletmeğe çalıştığı ve Yugoslavyanın kendisini tamamilen bu bloka teslim ettiği mânâsı çıkmaktadır.

Mutlak bir ölümün pençesinde kıvranan kanserli karısının ızdırına son vermek için yaptığı zerkle onu öldüren Dr. Sander. (meahmeten katil) suçundan mahkûm ve sevk ve neticede beraat etmiş olmasına rağmen bulunduğu mahkûmhanenin etibba odası tarafından teşkilâtten çıkarılmıştır.

### ÜRDÜN MESELESİ:

Ürdün'ün Doğu-Filistin'i Batı-Ürdün olarak ilhak ve ilânı İngiltereden sonra Amerika Birleşik Devletleri tarafından da tanınmıştır.

İsrail Dışişleri Bakanı Moshe Sharett, İsrail Hükümetinin Ürdün'ün ilhakına rıza gösterdiği yahut tanıdığı hakkındaki söylentileri yalanlamıştır.

Bazı siyasi çevrelerin kanaatine göre ilhaki müteakip Kral Abdulah İsrail ile barış müzakerelerine girişerek Arap Birliğine meydan okuyacaktır. Zira, Arap Birliği dev-

letleri, tek başına müzakerelere girişecek devleti Birlikten atmaya karar vermişlerdir.

İlhak bahsinde Ürdün'ü destekleyen Irak'ın İsrail ile müzakerelere girişip bu hususta da destekleyeceği zannedilmemektedir.

### İSRAEL'DE:

İsrail Dışişleri Bakanı Moshe Sharett Arap Devletleri bir harbe sebebiyet verirlerse İsrail'in kendisini pahalya satacağını beyan etmiştir.

Washington'dan alınan bir telgrafa göre Dean Acheson İsrail tarafından Birleşik-Amerikaya vaki ağır silâh ve askeri malzeme talebinin reddedilmiş olduğu hakkındaki söylentileri yalanlamıştır.

Dostluk ziyaretleri maksadiyle Akdeniz'de bir turneye çıkan dört destroyerden mürekkep bir İsrail filosunun Napoli Limanına geldiği bildirilmektedir.

### ARAP BİRLİĞİNDE:

Verilen malûmata göre, Kahirede Arap Birliği toplantıları yapılırken bir gece-yarısı yüksek bir Amerikan diplomatı Birlik delegelerini davet ederek, Amerika Birleşik Devletlerinin Arap Devletlerinin İsraille barış yapmakta daha fazla gecikmemelerini şiddetle arzu ettiğini söylemiştir. Bu beyanatın gerek Arap delegeleri, gerekse Arap devletleri tarafından hoş karşılanmadığı, hattâ Suriyede ve Mısırdaki son günlerde çıkan Sovyetler Birliğine doğru temayülün sebeplerinden birini teşkil ettiği ilân edilmektedir.

### MEMLEKETİMİZDE:

Türk şiirinin Mimar Sinan'ı lûnya çapında büyük şairimiz Nâzım Hikmet hakkında reva görülen muameleden dolayı açlık grevine hastalıklarına rağmen devam etmiş ve bu hal memleketimizdeki bütün aydınları, namuslu ve şerefli yurdtaşları içlerinden sarmış ve bütün memleket Nâzım'ın kurtarılması yolundaki aktif savaşa katılmıştır. Bu arada hükümet merkezinde ve İstanbul'da fasilasız neşriyat ve hareketler birbirini takip etmektedir.

Seçim propagandası acaib bir şekilde tam seçimlerin arifesinde son Millet Meclisinin alelacele çıkardığı seçim kanunu gereğince durdurulmuş ve muhtelif bakanlıklar tarafından adeta göz dağı şeklinde bir takım tebliğler yayınlanmıştır. Seçimlerin neticesini maalesef çıkış tarihimize rastladığından bu sayımızda veremeyeceğiz.

# Ey Hürriyet

## Seninle nasıl eğlendiler

Nâzım Hikmet'in, 13 sene demir parmaklıklar arasında yattıktan sonra, kahınsuz olarak hapsedildiği hukukcuların, hattâ hâkimlerin iddialarıyla sabit oldu. Nâzım Hikmet Türk edebiyatının olduğu kadar, milletlerarası edebiyatında dâhi san'atkarlarından biridir. Bugün Avrupa'da ilim ve san'at adamlarının tümen tümen yazdığı yazılar, yaptıkları nümâyişler, Atlantik denizini aşarak Amerika'da makes buldu. Aragon'lar, Robson'lar bir fikir kahramanının, bir san'at üstadının 13 senedenberi haksız olarak hürriyetine vurulan zincirlere isyan ettiler. Milletlerarası jüristler hey'eti, 20 inci asrın ortasında, Türkiye'de, Bursa hapishanesinde yatan bu adaletsizlik kurbanını müdafaa-ya geçtiler .

★

Dünya san'at ve tefekkür tarihi, büyük ediplerin, âlimlerin, şairlerin, vatanseverlerin hürriyet uğruna yaptığı mücadeleler, verdikleri kurbanlar, ve bunlara karşı yapılan zulümlerle doludur. Galile'yi «Dünya dönüyor» dediği için öldürmediler mi? Jean Jacques Rousseau'yu, müsavatı, hürriyeti, demokrasiyi, cumhuriyeti müdafaa ettiği için İsviçre'den koğmadılar mı? Eserlerini yakmadılar mı? Schiller'i hürriyet ve adalete âşık olduğu, cumhuriyeti müdafaa ettiği için aforoz edip eserlerinin basılmasını men etmediler mi? Socrate eski Yunan tanrılarına inanmadığı için ölümüne mahkûm edildi, cellâdın ipiyle ölmektense baldıran otu içerek ölmeği tercih etmedi mi? Wagner 1849 ihtilâlinde faal rol oynadığı için idama mahkûm olmuş, ölümden ancak Zürih'e kaçmak suretiyle kurtulmamış mıdır? Voltaire, kiral aleyhine yazdığı için Bastille'e kapatılmadı mı? Dreyfûs'ü müdafaa ettiği için Zola'yı hapsedmediler mi? Fransız ihtilâlinde rol oynadığı için Madam Rolland'ı asmadılar mı?

Ortaçağın, son çağın, tefekkür tarihini karıştırırsanız daha bir çok isimler bulursunuz.

★

Faşist emperyalizmi, yayıldığı her yerde, bu fikir ve hürriyet kurbanlarını temerküz kamplarında kazığa vurdu. Hürriyet şarkısı oku-

yan en büyük edipleri, san'atkarları zindanlara kapadı, şaheserlerini yaktı. Faşist irticanın Avrupa ortasında yaktığı yangın bugün yeniden aldı, bir daha yanıyor. İstiklâl ve hürriyetleri için çarpışan Endonezyalılar, Malayalılar, Vietnamlılar faşizmin ve emperyalizmin kurşunlarıyla can veriyor. Dün Galile'leri, Sokrat'ları, Rolland'ları öldüren fikir irticasına karşı bugünkü insanlık «ne zülüm, ve vahşet» diyerek hayflanıyor mu? Yarınki, hayır yarınki değil, bugünkü nesillerin de Nâzım Hikmet için verdiği hüküm budur. Adalet terazisini mahkemelerinin kapısına asan, kanunlarında hak ve adaleti mülkün temel taşı kabul eden bir memlekette, kanunların dışında bir san'atkarın değil, herhangi bir ferдин ayaklarına köstek, diline zincir vurmamak, adalete, hangi demokrasiye şıgar?

★

Hürriyetine kavuşmak için aklı grevine yatan Nâzım Hikmet, bir adaletsizliğin ve haksızlığın canlı misalidir. Seçim mücadelesi sebebiyle bütün partilerin hatipleri köşe başlarında kürsü kurmuşlar, hürriyet, adalet, demokrasi diye zangır zangır bağıyorlar. Bu sesler şehrin kalelerine değil, hapishane duvarlarına çarparak aksediyor: hangi hürriyet? Hangi demokrasi?

İçinde bir Dreyfûs'un yattığı, daha nice nice fikir ve kanaat kurbanlarının vicdanlarına mil çekilen bir yerde, hürriyet, sokak ortasında zangır zangır bağırarak mıdır? İnsan haklarına riayet etmeğe imza veren bir memlekette 28 sene gibi haksız bir cezanın affı için hiç bir kanun yolu yok mudur?

Fransız ihtilâlinin büyük kahramanı Madam Rolland'ı sehpaye getirdikleri zaman, hürriyet için, adalete için dövüştüklerini söyleyen kalabalığa bakmış:

«Ey hürriyet, senin namına ne cinayetler işleniyor. Ey hürriyet, seninle ne kadar eğlendiler» demiş.

Ben de Anadolu steplerinden İstanbul'un minarelerine kadar akseden hürriyet ve demokrasi avazelerine kulak veriyor:

Ey demokrasi, seninle bu halkı nasıl aldatıyorlar.. diyorum.

H. Sezener

# Ustam Nâzım Hikmet

Hayallenir

Kanadı kırık bir kuş yüzünden ağlamaklı

Hayallenir kolaycacık

Kocaman kafesin seyrek çitirtiları

Ustam kafesteki kuşları ne de çok sever

Lâkin bir seher vakti incecikten

Cömert bir halkın kara somunuyla karnı tok sırtı pek

Hür bir kuşun şâkıdığı

Bir seher vakti incecikten

Ustam helecandan boğulur

Kuş hâlâ söyler türküsünü

Türküsü tomurcuk misâli

Umut verir

Kuş türkü söyler, Ustam kahrolur

Bir odanın birinde hayallenir

Ezberle bir şiir söylersin asla hor görülmez

Parmakların arasında kokulu bir de sigara

Zira Ustam bir okumuş, bir efendi

Hep purlanta şairler olsun ister çevresinde

— Hayallenir seyrek çitirtiları kocaman kafesinin —

Eninde sonunda on-iki yıl

Böylece kanına girecek Nâzım'ın

Zindan'ın ufacak ateşinde.

On ayak demir on ayak duvar

Ne olursa olsun, neylersin

Bir türkü nihayet bir türküdür

Ve hangi tomurcuktan

İlkbahar gelir de bir çiçek sürmez

Elini çabuk tut sen de Ustam

Kırmızı karanfillerden tacıyla ilkbahar

Senin de mukaddes katilin

Olmasın.

GILBERT ANCIAN

## DOSTUM NÂZIM HİKMET'E

Dostumdur Nâzım Hikmet benim ortaklaşa dostumuz

çığlığın ve üsarenin

ve gözlerinin kuyusundan geceleyin

harikalar kömürünü sökmek için

derinlere inen madencinin dostu

Ve damarlar rıhtımlar uzunluğunca

Yüreğini asrın gabya direğine çekmiş

Tahmil-tahliye işçisinin dostu

Ve dostum grev yapıyorsa eğer denizler yüzünde

Ölüm kınıldığı için ve senin içindir.

Elinde demetlerle yüklü bir tırmık

Bir köylü uyanırsa eğer

Güneşin değişimleri ortasında toprağın fethi için

Senin içindir.

Senin için taranır sevgilim

Gölgesi tacımdır seherimdir benim

Sen bilirsin ki çünkü herşey değişmektedir

Dünkü kurşunlar yarın altın olacak

Nâzım Hikmet senin için düşünülmüştür

Silâhca ve şarkıca insanların zaferi

Kimsecikler hür değildir

Nâzım Hikmet'in gözleri böyle lehimli durdukça

Sesi bir çukurdan bir inci gibi çıktıkça

Nâzım Hikmet bize döner bir gün elbet

Aramızda türküler söyler, hür

Yaraları aydınlatır bizleri

İnsanların cümlesine şeref veren

Bir dost bir şair bir adam

CHARLES DOBZYNSKI

# Faris'i Kaybettik

Acımız kelimelerin âçız kalıbına sığmayacak kadar büyük ve derin!..

Kendisini; medeniyet âleminin kuruluş ve yükselişinde nazım rolü oynayan o muazzam tarihsel sanat aşkına kaptıran ve Darüşşafakanın en küçük sınıflarından itibaren başlayarak imrenilecek bir gayret ve verimlilikle kendi kendisini yatıştıran bu tertemiz, dopdolu, civanmert, pırıl pırıl Türk çocuğu bir kabiliyetti.

Boydan boya bütün hayatı maddî sıkıntılar içinde ve gerefli bir mücadele ile geçti. Çok geceler aç yattığı ve ekmek parasını bir resim albümü ne veya bir klâsik müzik plâğına, ya hutta bir kitaba yatırdığı olurdu. Bu yüzden onun yoksul ve mütevazi yuvasında sanat dünyasının şaheserlerinden kopyalar, albümler, klâsik senfoni ve konçertolar, kitaplar bulur ve ondan çoğumuz sanat terbiyesi alırdık. Faris sanat bilgisi bakımından bir mihrak bir selâhiyetti. Her engelimizi halleder, he ristegimize o harikulâde hünerli elleri ile cevap verirdi. Çalışması şaşılacak bir şeydi. Hergün uyku ve yemek gibi mecburî zaruret saatleri çıkarılırsa bütün zamanını sanata, okumaya verirdi. Resmin, musikinin, heykel ve mimarinin, raksın, şiirin ve diğer bütün güzel sanat dallarının cemiyetimiz, ah-lâk ve terbiye müesseselerimiz üzerinde yapıcı ve olgunlaştırıcı bir tesiri olduğuna inanmıştı. Her girdiği muhite bu inanış havasını aşılar ve en yontulmamış kimselere o kendine has nüfuz kabiliyeti ile sokulabilirdi.

İkinci Dünya Harbi sıralarında faşizm canavarlarının her tarafta masum halkların üzerine saldırdığı o korkunç terör devresinde Faris, memleketimiz ve milletimiz için en büyük tehlikeyi belirten ve tarihî önemi haiz mükemmel bir broşür neşretti. Böylece o bizlere asıl yıkıcı ve yudrumuzu muhakkak bir mahva sürükliyenlerin mahiyetlerini - yine kendi yazılarıyla - açıklıyordu.

Faris Erkman bütün hakiki sanatkarlar gibi aktif bir antifaşist, mücadeleci bir sosyalistti. İnsanlığı mutlak bir geriliğe ve mahva sürükliyen bütün ceryanlardan; ırkçılıktan, yobazlıktan, anti demokratik olan her şeyden nefret eder ve sosyal adalete dayanan demokratik bir idareye kavuşmamızı ister ve bu uğurda - amansız hastalıklarına - rağmen en ön safta çalışırdı.

Faris Erkman sanatın cemiyetteki yapıcı ve onarıcı rollerini kavramış her sanatçı gibi - milletlerin kurtuluş harpleri müstesna - sömürgecilikten ve harplerden nefret eder, milletlerin eşit şartlarda kardeşçe



yaşamalarını ve sürekli bir barışın kurulmasını isterdi.

Faris, hukuku bitirdi. Fakat hiç bir zaman, içinde bulunduğumuz şartlar içinde bir hukukçu olmayı istemedi ve kendi kendisini yetiştirdiği sanattan asla ayrılmadı.

Sihhatının bütün elverişsizliğine ve daima en korkunç hastalıklarla çarpışmasına rağmen fikir ve sanat mücadelesinde her zaman en önde yürüdü. Arka arkaya tüberküloz hemoroid, migren, ülser ve apandisit geçirdi. Ve muhtelif tarihlerde 3 önemli ameliyat atlattı. Def'alarca ciğerleri ve üç kere de ülseri kanadı. Müthiş iradesi, sağlam inancı ve yaşama azmi sayesinde hayatı boyunca bir birini kovalayan bu bir sürü korkunç hastalıkla son nefesine kadar çarpıştı.

Sosyal adalete dayanan hakiki demokrasinin gerçekleşmesi için gi-

riştiği mücadelede tevkif ve hapsedildi. Dayak yedi ve üç yıl zindanlar da yattı. Mahpus iken apandisit ameliyatı oldu ve ülseri kanadı. Buna rağmen cezasını günü gününe doldurtular. Esasen 8 yıl önce yine bir kanama ile ilk defa kendisini gösteren ülseri o zaman tedavi edilmiş ve sonra hapishane şartları içinde yeniden faaliyete geçmişti. Hapishaneden çıktıktan bir ay sonra tekrar ve müthiş bir ülser kanaması daha geçirdi. Ümitsiz hastahaneye kaldırdık ve orada kan durdu. Ameliyat olma kararı vermişti. Biraz kanlanıp toplamasını bekliyorduk ve nihayet bu beklenmedik anı kriz - muhtemelen bir delinme sırasında kollaps - onu en taze, en verimli, cemiyet ve insanlık için en çok faydalı olabileceği bir çağda, 35 yaşının baharında elimizden aldı.

## (Courbet) den Alman artistlerine mektup

«Yirmi iki sene müddetle sizinle birlikte yaşadım. Siz benim sempati ve hürmetimi kazandınız. Sizleri işine düşkün, ihtiyat ve irade ile dolu, düşüncenin merkezileştirilmesine ve tazyike karşı düşman görmüş, Frankfurt ve Münih'te bulunduğumuz zaman müşterek temayüllerimizi tesbit etmiştim. Siz de benim gibi sanat için hürriyet istemekle halkların hürriyetini istiyordunuz. Kendimi sizin ortamında kendi vatanında ve kardeşlerim arasında sanıyordum. O zamanlar Fransanın ve Avrupa Cumhuriyetinin yaklaşması şerefine kadeh tokuşturmuştuk; ve geçen sene, yine Münih'te, kendinizi sadece Prusya'ya hasretmeyeceğinize en büyük yeminlerle söz vermişdiniz. Halbuki bugün hepiniz Bismark çetelerine katıldınız, alınlarınızda bir sıra numarası taşıyor ve askerce selâm almaya mecbur bulunuyorsunuz.

Namuskârlık ve sadakati göklere çıkarılan sizler, âdi menfaatları istihkar eden ve seçkin zekâları olan sizler, bugün, dünyanın karşısına, utanmadan Parisi soymaya gelmiş çapulcular olarak çıkıyorsunuz.

Evet! Sizler tuvalleriniz üzerine insanıyeteçi semboller çizin, hergün kardeşliğe kasideler kaleme alın, sizler buz üstüne yazılar yazın! Bismark insan eti parçalarıyla Şarلمانın küflü başlığını yamamaya çalışıyor.

Dün Almanyayı müdafaa ettiniz ve kurtardınız; bugün feodalitenin en alçak ve en kirli harplerinden birisine katılmış bulunuyor ve Almanya için pranga döğüyorsunuz.

Ah! Sizler hattâ Frankonyanın piçleri bile değilsiniz. Onlar, yani sizin babalarınız, bazan imparatorlarını titretiyorlardı. Onlar, Lutherin, Jean Husse'in sesini dinliyor, ayaklanıyor ve sırtlarını ezen tahtı yere vuruyorlardı. Bugün, sizin Guillaume'unuz sadece parmağını kaldırıyor ve sizler, bizim sahte, Fransız Sezarımızın kardeş çocuğu olan Prusyalı Sezarımızın ayaklarına yüzü koyun kapanıyorsunuz....

Bonaparte'la hesabınız tasfiye edildiği halde bugün Cumhuriyetle ne alıp vereceğiniz var? İhtilâli zincirlemek mi istiyorsunuz. Zavalı deliler! kendi boynunuza kendiniz ipi geçiriyorsunuz.

Pek iyi! Size bunları açıkça söyleyen bir Franc-Contois, bir Fransız Amerikalısıdır, (1). Zaferi kovalamakta, sizin hesabınıza ihanetten daha fazla şeyler, ahmaklık ve beceriksizlik var. Asker üstüne asker yığın; top üzerine top ve mitralyoz istifleyin; buna rağmen ihtilâl sizlerden korkmuyor.

Cumhuriyet, böyle harpleri anlamayan, kendi halkının iradesin-

(Devamı karşı sayfada)

(1): 1870.

## ALMAN ARTİSTLERİNE MEKTUP

den başka güveneceği bulunmayan Cumhuriyet mağlup olmayacak, Sizde bu hususta söz veriyorum. Her tarafı yağma edin, yakın, öldürün; fakat, Fransada bir şehit halk yaratmaktan başka bir şeye erişemeyeceksiniz. Sizler bir fetişizmin yerine yeni bir fetişizm koyuyorsunuz. Bir tanrı adam masalı yerine tanrılaştırılmış bir millet efsanesi getiriyorsunuz, ve işte hepsi bu!...

Sizlerin zaruret içinde olduğu söyleniyor. Daha iyi! Fransada fakirlik, namuskârlık berattır. Rey vermek hakkına sadece zenginler sahiptir. O halde sizlerle anlaşabiliriz. Kendinizle birlikte mukaddes emanetlerinizi ecdadınızın Cimbri ve Teuton'ların bütün yük arabalarını, Arminius muhaberesinin meşhur müteharrik arabalarını sürüklediniz. Rhin'in üzerinden geçtiğiniz zaman, haklı olarak onları boş döndürmek istemiyorsunuz; size bir tazminat lâzım, pek iyi öyle olsun, alın.. Strasbourg ve Toul'un bütün duvar taşlarını arabalarınıza yükleyin; onları, kendi memleketinizde kahramanlık hatıraları olarak uygun fiyatlarla satabilirsiniz. İsterseniz daha iyisini yapın, dönüştürme kalelerinizi yıkın; ve eğer canınız isterse hududu gösteren ve aynı kalpten halk guruplarını ikiye bölen bu kanlı sınırı yıkmakta yumruklarımızla size yardım edelim.

Sınırlar kalktığı zaman, artık onları muhafaza etmek için müstahkem mevkilere lüzum kalmıyacak; müstahkem mevkiiler kalmayınca artık ordulara da lüzum yok. Artık ordular yok! Bundan sonra sadece katiller öldürecek, hiç olmazsa biz böyle ümit ediyoruz.

Milliyetimiz sizce bu kadar önemli mi? Bundan bir kere kurtulduktan sonra susmanız şartı ile sizden yardım edilecek. Sadece bu takdirde siz milli güvenizden nefret edenlerin ve siyasi kösteklerin bulunmadığı bir hayatı özliyenlerin sığınacakları «Alsace ve Lorraine» ittifakınızın teminatı ve tarafsız ve hür bir ülke olarak kurabilirsiniz. Ve bu kendisinden menfaat beklemiyen, çilekeş gövdenizdeki kanyan yaraları unutmamış eyaletinizde biz sizlerin ellerinizi sıkacak ve Avrupa Birleşik devletlerinin şerefine içeceğiz. Selâm ve kardeşlik..

Courbet

Tercüme eden Faris Erkman

Bir düşünce:

İsterseniz Krupp toplarını bize bırakın; onları bizimkilerle birlikte eritelim. Son top, ağzı havada, ihtilâl serpuşu giydirilmiş, üç gülle üzerine yaslanmış bir kaide üzerine oturtulmuş olarak dursun ve birlikte Vendôme meydanı üzerine dikeceğimiz bu muazzam âbide sizin akıdeniz olacak. Sizin ve bizim. Ebediyen birleşmiş Almanya ve Fransanın sütunu.

## GUSTAVE COURBET'İN GÜZEL SAN'ATLAR BAKANI M. MAURİCE RİCHARD'A MEKTUBU

(1870 - Napolyon III)

İsle Adam'da arkadaşım Jules

Dupre'nin evinde bana Legion d'Honneur mükâfatını vermek üzere karar alındığını öğrendim. San'at mükâfatları ve aşılet unvanları hakkındaki pek aşikâr fikirlerim gözönünde tutulmuş olsa idi alın-

# Courbet



«Deri kemerli adam» — Courbet'in kendi portresi

Courbet 1819 da Ornans'da doğdu. İlk resimleri 1837 tarihine rastlar. Babasının ısrarı üzerine Hukuk tahsili yapmak için gönderildiği Pariste bir atölye açarak kendisini resme verdi ve Rembrand'ta İspanyollardan kopyalar yaptı. 1848 ihtilâliyle sosyalist realizme kuvvetle bağlanarak meşhur «Taş kırıcıları» tablosunu meydana getirdi. Bunu gürültülere sebep olan iki büyük tablo: «Ornans'da defin merasimi» ve «Atölye» takip etti.

1871 komün hareketinde Artistler Komisyonu Reisi oldu. Vendôme sütununun ihtilâlciler tarafından yıkılması hareketine iştirak ettiği için tevkif edilerek altı ay hapse mahkûm edildi. Cezasını çekip bitirdiği halde 1873 de aynı dâvanın yeniden açılışı üzerine İsviçreye sığındı. 1877 de devlete 300,000 frank ödemeye mahkûm edildi. Malları müsadere edilerek satıldı. Aynı sene içinde öldü.

19. cu yüzyılın en büyük ressamlarından olan Courbet resimlerindeki cüret ve ihtişamla incelik ve kudretle, saf renk ve form'a verdiği değerle ananeleri terk edişi, tarihi ve ekzotik mevzuları atarak tabiata dönüşle ve tabiatı daima daha derinden tetkik etmek hususundaki yorulmaz gayretiyle, mevzularını günlük hayattan seçişiyle, işçiliğin mükemmelliğine karşı duyduğu derin sevgi ve nihayet resmi açık havaya çıkarışı ile modern resmin en mühim müjdecilerinden biridir.

Sahifeyi süsleyen şu iki mektubu, büyük Courbet'nin barış-sever ve hümanist şahsiyetini ve demokratik hak ve hürriyetlere olan sarsılmaz inanç ve bağlılığını açıkça göstermektedir.

marisî icabeden bu karar benim muvafakatim olmadan çıkmış ve siz de, Ekselâns Hazretleri, bu işi üzerinize almayı vazife bilerek.....

Ekselâns Bu vasıtalar size şeref verebilir; fakat benim ne hareket tarzımı ne de kararımı değiştiremez.

Cumhuriyetçi inançlarım, ancak krallık idaresine münhasır olan, bu nevi şöhretleri tanımama mânidir. Prensiplerim ise, yokluğum esnasında münasip gördüğünüz Legion d'Honneur süsüne yaklaşmaz.

Hiç bir zaman ve hiç bir şart altında bunu kabul etmem için sebep mevcut olmayacaktır. Bilhassa ihanetin her tarafta alıp yürüdüğü ve insanlığın şahsî kararlar uğrunda ızdırıp çektiği bugünlerde böyle bir şeyi kabul etmeme asla imkân yoktur.

Şeref ne bir kordelâ ne de bir unvandır. O ancak hareketler ve onların altındaki niyetlerde aranır. İnsanın kendine ve fikirlerine hürmet etmesinin ehemmiyeti büyüktür.

Ben şerefimi hayatım boyunca sadık kaldığım inançlarıma borçluyum; eğer onlardan ayrılmış olsaydım şerefim çoktan lekelenirdi. Bundan başka bir san'atkâr olarak hislerim de hükümet tarafından verilen bir mükâfatı kabul etmeme itiraz eder. Hükümet san'at bakımından hiç bir selâhiyet sahibi değildir, ve mükâfat vermiye kalktı mı halkın zevkleriyle oynamaktan başka bir şey de yapamaz. Müdahalesi san'atkârın cesaretini kırar, kıymetleri yanlış tanıtmak bakımından da bir felâket olur. San'at için de aynı şey. Onu resmî kanunlara tâbi tutarak en kısır imkânlar içinde boğar. Bu işten elimi çekmek akıllıca bir hareket tarzıdır; ve hükümet bizimle uğraşmaktan vaz geçtiği gün en büyük iyiliği yapmış olacaktır.

Şu halde, Ekselâns, bana vermediği düşündüğünüz şeyi reddetmeme müsaade edin. Elli yaşındayım, ve hep hür yaşadım. Bırakın hayatımı hür olarak bitireyim. Öldüğüm zaman benim için ancak şöyle diyebilecekler:

«Ne bir mektebe, ne bir kiliseye, ne bir müesseseye, ne bir akademiye dahildi. Hiç bir rejime de inanmıyordu. Hürriyetin rejimi olmadıktan sonra.»

Courbet

# İkinci Dünya Harbı

Biz ki bir hoşça vakit geçirdik bu dünyada  
elimizi soğuk sudan sıcak suya sokmadan

Velâkin yaşadık diyebilirmiyiz?  
Daha yüz yıl bâki kalsak ta aynı şey  
bugünü var,  
dünü yok;

Ve o yüz yılın da çabucak gelecek sonu,  
Bedreddin'i Darwin'i, Pasteur'ü, Gorki'yi, Marx'ı, Edison'u.  
kışkırtıyorum;

İnan olsun ki, şanlarını, şöhretlerini değil,  
Edirne'de durup durur Sultan Selim camii  
lâkin yok oldu çoktan  
Vefat etti Sinan...

Benim onlarda kışkırdığım şey;  
aşkü şevk ile döğüşmüş, yaratmış  
yani efendim

Yaşadıkları müddetçe yüzde yüz yaşamış olmalarıdır.

Bakıyorum yukarıya;  
bir denizaltı görüyorum  
yukarda, çok yukarda, başımın üzerinde,  
balık gibi a efendim,  
zırhının ve suyun içinde balık gibi ve ketum.  
Orası camgöbeği aydınlık,  
orda efendim,  
orda yeşil yeşil,  
orda ışıl ışıl  
orda yıldız yıldız yanıyor milyonlarca mum.  
Orda, ey... demir çarıklı ruhum,  
orda, dünyamızın ilk kıvılcıktan eti,  
orda, bir hamam tasının mahrem şehveti;  
mahrem şehveti efendim,  
gümüş kuşlu bir hamam tasının.

Ve koynuna girdiğim kadının kızıl saçları,  
Orda, rengârenk otları, köksüz ağaçları,  
kivil kivil mahlûkları deniz dünyasının

Orda hayat, tuz, iyot,  
orda başlangıcımız Hacı baba  
orda başlangıcımız.

39 ilkbaharında denizaltıcı olmadan önce  
Münihli Hans Müller.  
Hitler hücum kıtası altıncı tabur  
birinci bölük  
dördüncü mangada sağdan üçüncü neferdi.

Münihli Hans Müller  
üç şey severdi:  
1 — Altın köpüklü arpa suyu  
2 — Doğu Prusya patatesi gibi dolgun ve beyaz etli Anna  
3 — Kırmızı lahanaya  
Münihli Hans Müller için  
Vazife üctü:

- 1 — Çakan bir şimşek gibi mafevk'e selâm vermek,
- 2 — Yemin etmek tabancanın üzerine
- 3 — Günde en az üç çift çevirip sövmek silsilelerine

Münihli Hans Müller'in  
kafasında, yüreğinde, dilinde üç korku vardı:

- 1 — Der Führer
- 2 — Der Führer
- 3 — Der Führer

Münihli Hans Müller  
39 ilkbaharına kadar  
bahtiyar yaşıyordu.

Ve Wagneriyen bir Operada (do) sesi gibi heybetli,  
Doğu Prusya patatesi gibi beyaz etli  
Anna'nın

Tereyağı ve yumurta krizinden şikâyet etmesine şaşıyordu.  
Diyordu ki ona:

— Bir düşün Anna,  
yepyeni bir manevra kayışı takacağım,  
pırıl pırıl gizmeler giyeceğim ben  
balmumundan çiçekler takacaksın başına  
tepemizde çatışmış kılıçların altından geçeceğiz.

Ve mutlak  
hepsi erkek 12 çocuğumuz olacak.

Bir düşün Anna  
tereyağı yumurta yiyeceğiz diye  
top tüfek yapmazsak eğer.

yarın 12 çocuğumuz nasıl muharebe eder?  
Münihli'nin 12 oğlu harb edemediler,  
çünkü doğmadılar,  
çünkü henüz efendim, Annayla zıfak vaki olmadan önce  
bizzat harbe gitti Hans Müller,  
Ve şimdi 41 sonbaharı sonlarında  
dibinde Atlantığın  
benim karşımda durmaktadır.

Seyrek sarı saçları ıslak  
kırmızı, sivri burnunda esef,  
ve ince dudaklarının kıyılarında keder.

Yanıbaşında durduğu halde,  
Yüzüne çok uzaklardan bakıyor,  
insanın yüzüne nasıl bakarsa ölümler.  
Ben biliyorum ki o bir daha görmeyecek Anna'yı  
ve bir daha arpa suyu içip,  
yiyemeyecek kırmızı lahanayı.

Ben bütün bunları biliyorum gözümün nuru,  
ama o bütün bunları bilmiyor,  
gözü bir parça yaşlı  
silmiyor.

Cebinde parası var  
çoğalıp eksilmiyor

Ve işin en tuhafı  
artık ne hiçkimseyi öldürebilir,  
ne de kendisi ölebilir bir daha.

Şişecek birazdan,  
yükselecek yukarı;  
sular sallıyacak onu  
ve balıklar yiyecek sivri burnunu.



# Destanından parçalar

Hayvan deyip geçme Hacibaba  
Sende hayvansın ama akıllı bir hayvan.  
Ve Cevdet bey baktı muhabbetle Leyleğe...  
Gece buram buram turunc kokuyor.  
Cevdet bey bahçesinde Leyleğiyle beraber.  
Bahçeye bir radyo indirmişler.  
Londra, Atlantik harbi haberlerini okuyor.  
Demleniyordu Cevdet bey,  
Ve kendini Atlantığın dibinde görüp  
geçiriyodu dalgasını,  
Beyaz göğsüne eğmişti Leylek  
kırmızı, uzun gagasını;  
Kanatları hep öyle kesik,  
ve tek ayağının üstünde uyukluyor.  
Aşağıda, limanda genç bir anne gibi Akdeniz,  
çıplak,

cömert memeleri,  
içi gülen gözleriyle...

Ve yukarda Hüsnü Yusuf ların ince boyunlarını uzatıp  
havayı dinlemeleri  
Yıldızlar turunc yapraklarının arasında.  
Şimdi artık ne dibi Atlantığın,  
ne de Atlantığın dibindekiler.  
Şimdi bahçede, kadehte ve yüreğinde Cevdet beyin  
bir türlü unutulmıyan bir kadının hâtırası.

Halil göz resmi çizmiş kıyılarına hartanın,  
gözlerin kimisi çift, kimisi tek,  
gözlerin kimisi önden, kimisi yandan.  
İnatla ve ısrarla bakın,  
bir gözüün yarılmış kaşı  
ve pınarlarından sızmakta kan,

Gözlerin bazıları altalta, üstüste, karmakarışık.  
Gözlerin bazıları alabildiğine açık  
okunuyor dehşetle yazıları.

Ve kilitli ceviz kutuları gibi bazıları.  
Gözler var:  
annedir.

Gözler var:  
muhabbet

Gözler var:  
buğdayları güneşli bir harman manzarası gibi bakışıyorlar  
ve sonra ikide bir  
ve sonra yine o göz  
inatla ve ısrarla bakan,  
ve yarılmış kaşı



Annesi ressam Celile hanım tarafından şair Nâzım Hikmet'in  
1942 de Bursa hapishanesinde yapılmış yağlı boya portresi

ve pınarlarından sızmakta kan.

Hartanın başında betona çömelmiş Halil  
yukarda demir potrelli tavan.

Alt katta kederli bir görüşme yeri,  
ve gözlüklerinin altında kendi gözleri:  
ergeç aydınlığını kaybedecek olan.

Ve Halil sevemiyor:

Damarların dumura uğrayış ağrısı mıdır gözlerindeki;  
Yoksa dünya doğuşürken kolu bağı oturmanın acısı mıdır?

Şimdi göllerinde Finlândiya'nın ,  
şimdi Libya çöllerinde yahut,  
yahut Yugoslav dağlarında,  
şimdi İstanbulda, İzmirde, cephede.



# Nâzım Hikmeti kurtarmak boynumuzun borcudur

1.

**S** eçim patırtıları arasında, gazetelerden birinde okundu: Nâzım Hikmet, ölesiye veya kurtulmaya, yeniden açlık grevine yatmıştır. Halbuki aynı günlerde, gazete haberlerine meraklı okuyucular; Ankara Adliyesini bilmem-kaç tayfası ile basan Pilâvoğlu nam softanın «sinirlerindeki bozukluk» sebebiyle serbest bırakıldığını okumuşlardı. Bir yanda on-üç yıllık haksız bir mahkûmiyetin çilesi ve kahrını altında boğulmak istenen inkilâpçı ve ileri Nâzım Hikmet. Bir yanda Atatürk'ten inkilâp diye ne varsa, ne kaldıysa inkâr edenlerin on on-beş gün Cezaevi'nde tutmaya kıyamadıkları Pilâvoğlu.

Bu iki olaydan da Türk halkına çifteli hakarete bulundular: Etrafına topladığı birkaç bin safdilini oyları için Pilâvoğlu'nu serbest bırakarak hakaret ettiler. Nâzım Hikmet'i, hastahane, muayene falan filân diye oyalayıp bu halk ve hürriyet kahramanını yine parmaklıkların ardında tutarak hakaret ettiler. Bir de üçüncü ve en büyük hakaret var: Günlerdenberi gazete ve radyoların şaşmaz adalet'ten, memleketteki alabildiğine hürriyetten bahsetmesi: Atatürk İnkilabının memleketinde Atatürk İnkilâbı düşmanlarını serbestçe konuşuran taraftarlarını serbestçe hapseden hürriyet ve demokrasi.

Anhyamadım.

2.

**A** vrupa'da yine herkes Nâzım'dan bahsediyor. Açlık grevi kararı ve teşebbüsü cümle namuslu insanları şaha kaldırmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne, Bayan Roosevelt'e; Nâzım Hikmet'i Kurtarma ve Eserlerini Yayma Komitesi, serbest bırakılması hususunda Türkiye Hükûmeti nezdinde teşebbüse geçmeleri için telgraflar mı çekmemiş; bir hafta içinde, yalnız Fransada, onun adına yüzlerce şiir mi yazılmamış; Amerika Birleşik Devletlerinde gösteriler mi ter-

tiplenmemiş; Sair'in bizzat kendisine telgraflar mı gönderilmemiş: Neler-Neler!... Başka ülkelerde O'ndan bahsediliyor, O'nun kaderiyle kendi kaderleriymiş gibi meşgul olunuyor. Halbuki burada, şair'in bir mektubunun Vekil'ine verilmediğini, evrakının günlerce dairelerde geciktirildiğini Avuaktı'ndan öğreniyoruz. Ve o tekrar greve yattığı günlerde Kadircan Kafı tipinde adamlar enine boyuna kışkırtmalara girişebiliyorlar. Atatürk İnkilâbı'nın vârisi olduğunu iddia eden bir takım delikanlılar Büyük Nâzım Hikmet'in savunmasını üzerine almış namuslu aydınları gaflet içinde olmakla itham eylemek gafletinde bulunuyorlar. Peki, ya Hükûmet Af Kanununu çıkarmış olsaydı?...

3.

**H** epimizin vazifesi bu: Barış'ı savunma, ekmeği ve hürriyeti savunma vazifesi. Sadece bunları savunduğundan, sadece vatanını bütün insanları mes'ut olsun diyecek kadar sevdiğinden dolayı dünyanın en zorlu şairlerinden biri demirlerin ardında açlık grevi yaparken her namuslu insan onu desteklemek zorundadır. Her hareketinizden, her sözünüzden mâna mı çıkaracaklar? Çıkarsınlar! Hain mi diyecekler size? Bırakın desinler! Bizzat Nâzım Hikmet'i de aynı şekilde itham ettiler, ve bizzat Nâzım Hikmet'in de hain olmadığını herkes, hattâ bunu avaz avaz iddia edenler bile, biliyorlar. Sokaktaki, Fabrikadaki, Tarladaki iyi-niyet sahibi, namuslu ve mert adam; Nâzım Hikmet'i kurtarmak, tarih ve dünya halkları karşısında, halkımızı ve milletimizi misli görülmemiş bu adli hata ve kastın utancından kurtarmak boynumuzun borcudur. Pilâvoğlu, göz göre-göre, inkilâbı hiçe sayıp ona küfrederken serbest bırakılın; Nâzım Hikmet'e gelince: — Hayır! Öyle mi? Böyle bir hâdiseden sonra Atatürk İnkilâbı'ndan bahseden bütün kitaplar yakılın daha iyi.

ATTILA İLHAN

# Dünyada Nâzım

N. Hikmet'i Kurtarma Komitesinden

Sihhi sebeplerden dolayı muvakkaten serbest bırakılmak vadiyle İstanbula nakledilen Nâzım Hikmet açlık greviden vazgeçmişti. Doktorlar Nâzım'da bir kalp kifayetsizliği, bir ciğer tevessüü ve ehemmiyetli bir sinir bozukluğu teşhis ettiler.

Bununla beraber bunlar onun serbest bırakılması için kâfi görülmedi ve onu aldatmaktan başka bir şey yapılmadığı da açıkça meydana çıktı. Bunun üzerine Nâzım tekrar açlık grevine yatmağa karar verdi.

Hiçbir tehlike önünde artık geri dönmeyeceğine karar vermesi, büyük Türk şairinin hayatını kurtarmak için yapılması lâzımgelen gayretlerin daha süratle yapılmasını zarurî kılmıştır.

## AMERİKADA

Basında NÂZİM HİKMET hakkındaki alâka devam etmektedir. Nâzım'ın şiirlerinden tercüme nesredilmekte bu büyük Türk şairinin kurtarılması için bütün münevverler faaliyete geçmeye dâvet edilmektedir. Bu arada ellerinde: «Nâzım bütün insanlığın malıdır. Onun zindandan kurtarılmasına yardım edin», «Amerikan muharrirleri Türk hükûmetinin Nâzım Hikmeti serbest bırakmasını istiyor.» yazılı lev-

Nâzım Hikmet'in serbest bırakılması için, New-York'ta bir Amerikan - Türk komitesi teşekkül etmiştir. Bu maksatla Washington'daki Türk elçiliğini ve Birleşmiş Milletler Teşkilâtındaki daimî Türk delegasyonuna bir çok müracaatlar yapılmıştır. Yirmi Amerikan denizcisi, Nâzım Hikmet'e yapılan gayri insanî muamelelerden dolayı, Birleşik Devletler Dışişleri Sekreteri M. Acheson'a protestolar yollamışlar-

## PAUL ROBESON

**Büyük Şairin hayatını kurtarmak için derhal harekete geçilmesini istiyor**

Paul Robeson demokrat Amerikan basınında yayınlanan bir beyanatında şöyle demektedir:

«Türk halkının büyük bir şairi, içinde 13 uzun yıl geçirdiği hapisanede ölüyor. Demokrasi ve barış için mücadelesinde Türk halkıyla beraber çalışmasına beraber mücadele etmesine mâni olmak isteyenlere karşı protesto olarak 7 günlük bir açlık greviden sonra o, bugün ölmek üzeredir.

«Bizler, Amerikalılar, Türk hükûmetini. Onu serbest bırak-

Bütün dünyada Nâzım'a karşı yapılan bu haksızlık önünde duyulan heyecan ve telâş artmaktadır. 24 nisanda Paristeki Türk elçiliğine giden yazarlar ve hukukçular delegasyonu ne Nâzım'ın bugünkü sihhî durumu hakkında vazih bir şey elde edebilmişler ne de hükûmetin onun hakkındaki tasavvurlarını öğrenebilmişlerdir.

72 tanınmış Türk hukukçusu, talebeler, profesörler ve aydınlar millî servetin en büyük kıymeti olarak mülâhaza ettikleri şair'in serbest bırakılması için Cumhurbaşkanı İnönü'ye müracaat etmişlerdir. Fakat Nâzım Hikmet dünyanın malıdır ve Meksikada olduğu gibi Amerika Birleşik Devletlerinde de Türk hükûmetini mesuliyetlerini göstermek için enerjik bir faaliyete geçilmiştir.

halar taşıyan, şair muharrir ve işçilerden mürekkep yüzlerce insan New-Yorktaki Türk Konsolosluğu önünde nümâyişler yapmıştır. Konsolosluk memurlarına Nâzımın yaşayıp yaşamadığı sorulmuş, memurlar haberdar olmadıklarını bunun Amerikan hükûmetinden sorulmasını söylemişlerdir. Bazı hâdiselerin cereyan etmesi üzerine polis konsolosluğu kordon altına almak lüzumunu hissetmiştir.

dir.

19 nisanda, «Masses and Mainstream» mecmuasının direktörü Samuel Sillen'in idaresinde pankartlar taşıyan büyük bir kafile New-York'ta Türk Konsolosluğu önünde nümâyiş yapmıştır. Bu nümâyişe iki yüz den fazla entellektüel iştirak etmiştir.

Bunlar arasında tanınmış yazarlardan Howard Fast, Herbert Aptheker ve Eve Miriams da bulunuyordu.

miya zorlamak için elimizden gelen herşeyi yapmak mecburiyetindeyiz. Zenci halkı dahil bütün demokrat Amerika bu büyük sesin hürriyete kavuşması için girişilen mücadelede bütün kuvvet ve nüfuzunu kullanmalıdır.

«Yazarlarımız, sanatkarlarımız ve halkın hizmetindeki Amerikan kültürünü sevenler protesto olarak seslerini yükseltmelidirler. O bizi işitecektir. Sesini boğmak isteyenler de bizi işitecekler. Derhal harekete geçerseniz bu büyük halk şairini Türkiye, Amerika ve bütün dünya işçi sınıfına iade etmek elimizdedir.»

# "Amerikan Emperyalizmi,, bir hayal midir ?

## Amerikan "İmparatorluğu,, Havay ve Küba - Filipin adaları

### Panama kanalı

#### HA VAY VE KÜBA

Havay adalarında şeker ziraatine yatırılmış olan Amerikan sermayesi ile Küba adasındaki şeker, tütün, maden ve demiryolu kollarında yatırılmış olan Amerikan sermayesi Amerikanın 1898 de başlayan sömürgeci politikasının başlangıç noktasını teşkil eder.

1893 de Havay adalarındaki şeker plantasyonlarında çıkarılan bir isyan sonunda Havay hükümeti düşürüldüğü zaman Havay adalarının Amerika tarafından ilhakı düşünülmüştü. Fakat bu tasavvur ancak 1898 de tatbik edildi ve Havay adaları Amerikanın bir parçası oldu. O zamanki Cumhurbaşkanı bu kararı almağa sevkeden âmil yalnız Amerikan şeker sermayedarları tazyiki değildi. Aynı zamanda Amerika Pearl Harbour da bir deniz üssüne sahip olmak istiyordu.

Amerika ile İspanya arasında ceryan eden 1898 harbinin sonunda Kübadaki Amerikan sermayedarlarının eline büyük bir fırsat geçti. Pariste Amerika ile İspanya arasında ceryan eden müzakerelere Küba alınmadı. Sonra Amerika bu küçük hükümete zorla gümrük tarifelerini indirtti ve nihayet himayesi altına aldı. Amerika bu hükümetin diğer hükümetlerle olan münasebetlerini kontrol edecek ve lüzumu halinde «iç huzursuzluklara» müdahale edebilecektir. Bundan başka Amerika Kübada devamlı bir deniz üssü de kuracaktı.

Küba, dışarda işleyen Amerikan sermayesi bakımından Kanadadan sonra gelir. 1925 ile 1933 yılları arasında Kübayı kanlı bir istibdat rejimi altında inleyen Machado, Morgan Bankasının bir memuru idi. Bu adam bir takım inkılâpçı unsurların zoru ile iktidardan atıldığı zaman memlekette yeni bir hükümet kuruldu. Fakat «demokrat» Amerika Kübaya harp gemilerini göndererek yeni kurulmuş olan Grau Martin hükümetini «solcu» adederek iktidardan uzaklaştırdı. Amerikalıların adamı olan Mendato iktidara getirildi. Bu adam selefinin kanlı rejimini yıllarca devam ettirdi ve memlekette ne kadar demokratik halk teşekkülü varsa hepsini dağıttı.

#### FİLİPİN ADALARI

Amerika ile İspanya arasında çıkan harbin sebebi Kübadaki «karışıklıklar»dı. Fakat Amerika harbi kazandıktan sonra Kübayı almakla kalmadı. Puerto Rico'yu da İspanyanın elinden aldı, ve nihayet bu memleketi Pasifikten kovdu. Guam ile Filipin adalarını da ilhak etti.

İspanyol idaresinden kurtulan Fi-

lipinliler istiklalleri için tam üç sene çarpıştılar fakat nihayet Amerikalılara yenildiler. Filipinlerde Amerikan idaresi kuruldu. Filipinlerin alınması üzerine Cumhurbaşkanı Mc. Kinley'in yaptığı uzun duayı kauçuk, şeker, Hindistan cevizi vesair sermaye işletme plânları takip etti.

Son senelerde Filipinlerde takip edilecek Amerikan siyaseti hakkında bir hayli tartışma ceryan etmiş bir çok menfaatler çarpışmıştır. Luzon adasındaki büyük altın madenlerini işletenler ve krom madenleriyle manganez madenlerini işletmeyi düşünenler Filipinlerin istiklâlini istemiyorlardı. Fakat büyük şeker kamışı ve zirai madde müstahsilleri istiklâle şiddetle taraftardılar ve şeker ve Hindistan cevzine karşı gümrük resmi konmasını istemekte idiler.

İkinci Dünya Harbinden sonra Amerika Filipinlerin «istiklâlini» tanıdı. Fakat bunun nasıl bir istiklâl olduğu ikinci kısmımızda göreceğiz.

1898 de başlayan bu ilhak siyaseti durmadan devam etti. Amerika fırsat buldukça yeni yerler aldı. 1898 de Pasifikte Wake Island, 1899 da Samoa adaları.

Amerika 1935 de Pasifikte elinde bulunan adaları San Fransisko Manila hava yolunun tesisi bahanesiyle takviye etti ve birer askerî hava üssü hâline getirdi.

#### PANA KANALI

1889 de, İspanyol harbi sırasında, Panamada bir kanal inşası düşünülmüştü. Bu suretle Uzak Doğu limanları ile Güney Amerika limanları arasındaki ticareti Amerika eline alacaktı.

Fakat 1903 de Kolombiya senatosu Kolombiya devletlerine dahil bulunan Panama devletinin Amerika ile 99 senelik bir kira mukavelesi imzalamasını kabul etmedi. Bu red hâdisesinden hemen sonra Panamada bir «isyan» patladı. Derhal Panamaya gelen Amerikan donanması Kolombiya ordusunun Panamaya girmesine ve «isyan» bastırmasına mâni oldu. Bu «isyan»ın sonunda Panama Kolombiya devletlerinden ayrıldı. «Müstakil» bir Cumhuriyet oldu. Amerika derhal bu yeni «Cumhuriyet» tanıdı. Yeni Panama hükümeti Amerikada malî müşavir olarak Morgan Bankasını «tayin» etti. Kanal bölgesini 99 sene müddetle Amerikaya kiralayan mukavele imzalandı.

Anlaşma maddelerine göre Panama kanalı gerek harp ve gerek barış zamanlarında bütün devletlerin gemilerine açık bulundurulacaktı. Halbuki 1914 Ağustosunda Amerika kanalı en mühim deniz ve askerî üssü olarak ilân etti ve burasını takviye etti.

# İşsizlik

Catalcada ot yiyen köylüler varmış ve soğanı olanlar mes'utmuş. Karadeniz baştanbaşa mısır rüyasiyle karın doyuruyormuş. Rize ve Hopamın hırçın mizaçlı köylüleri sahilleri basmışlar, ya ekmek verin yiyelim, ya vapur verin gidelim diyorlarmış. Şark vilâyetlerinde mağara kovuklarında yaşayan ve hiçbir şey yemeden yaşayan sayıyı hayretret insanlar keşfedilmiş. Akşehir Yozgattan, Zafranbolu Boyabattan, Orta Anadolu şimalden, Şimal Cenuptan, Kuzey Batıdan, Batı Trakyadan gerimi ilerimi, hangisinin hangisinden daha beter bulunduğu belli değil.

Halbuki geçen senedenberi Marşal'ın sekiz bin traktörü Anadolu topraklarına salınmış ve toprak derbeyliği ucuz iş kuvveti yerine haşmetli Marşal yardımından palazlanmaya başlamış, burjuvazinin tarihi vazifesi olan toprak reformu bir kenara bırakılarak büyük arazi makina kuvvetiyle birleşmiş, yalnız ırgadı değil yarıcılığı da silip süpürmüştür. Ağanın çiftliğinde yarıcının yerini Amerikanın çelik ve makina sermayesi almıştır.

İki sene evvel gurbete ırgat düşerdi, çoban düşerdi, topraksız düşerdi, şimdi yarıcıda o yoldadır. Küçük toprak sahibinin eli kulağında.

Sanayi ve işçinin hali dahada feci. Mensucat sanayimizin durumu krizle değil iflâsla izah edilebilir. Haliçte torna tezgâhları sinek avlıyor. Bir çok bakır, tel, madeni eşya fabrikalarının kapılarına astıkları kilitler paslanmaya bile başlamıştır. Lâstik ve kösele sanayii can çekiyor.

Binlerle işçi işsizdir. Ekmeksizdir ve sokağa dökülmüştür. Sanayi kredi buhranı ve pazar darlığından, yabancılık sermaye baskınından intihar etmek için tabancasına kurşun sürüyor. İşçi sefaletten bunalmış grev istiyor. Sendikaları vardır amma sünnet düğünü yapıyor, aldatılmıştır. O akşama ekmek istiyor, idarecileri ihtiyarlık sigortasına alkış tutuyor. O nafaka peşinde öbürtü mebusluk.

Peki ne olacak?

İşsiz işçi nereye gitsin, topraksız köylünün, yarıcılık rencesinin geldiği yeremi?

Köyden gelen nereye gitsin, fabrika yokki boğazı tokluğuna girsin, sokakta elma satsa üz bin elmacıyı bu sokaklar barındırmaz.

Fabrikatör nereye gitsin. Ona söylenecek çok söz var. Ya fabrikasını satıp tarla alacak, bırakki fabrikasını kim alacak, tarladan ne çıkaracak. İkinci bir şık var; yabancı sermaye ve yabancı mamulle mücadele. Bu mücadelenin bir maliyet, bir ucuz istihsal, bir fazla istihsal olacağını zan edenler aldanyorlar. Bunu hiçbir zaman yapamazlar.

Yapacağı mücadele millî mücadeledir.

# BARIS

BARIS

Sahibi ve neşriyatı fiilen idare eden: Rifat PELVAN

Abone şartları: Yıllığı 500  
Altı aylığı 250 kuruş.

İdare yeri: Ankara Caddesi  
İzzettin Han No: 49

Posta kutusu: 54 — Aksaray

Basıldığı yer: Alişan Dobra  
Matbaası

15 Günlük Politika - Fikir - Sanat Dergisi

Fiati 25 Kuruş

İstiklâl Savaşı Destanından :

## Şöför Ahmet

Ne diyorduk oğlum Ahmet?

Dökmeciler sağda kahr,  
derken, Uzunçarşıya saparken,  
köşede sol kolda seyyar kitapçı;  
Hikâyei billûr köşk,  
altı cilt Tarihi Cevdet  
ve Fenni tabahat...

Tabahat mutfaktan gelirmiş,  
yani yemek pişirmek.

Hani uskumru dolmasına da bayılırım pek.

Yaldızlı kuyruğundan tutup  
bir salkım üzüm gibi yersin.

İlerde bir süvari kolu gidiyor,  
saptılar sola...

Uzunçarşıyı dikine inersin.  
Sandalyacılar, tavla pulcuları,  
tespihciler....

Ve sen İstanbullu,

Sen kendi ellerinin hünerine alışmış olduğundan  
şaşarsın İstanbullulara;  
ne kadar ince, çeşitli hünerleri var dersin  
Rüstempaşa camisi,  
urgancılar...

Urgancılarda yüz parça yelkenli gemiyi  
ve hesapsız katır kervanlarını donatacak kadar  
organ, halat, dökme tunçtan çingiraklar satılır.

Zindankapı,  
Babacafer,

Uzakta Balıkpazarı,  
kuru yemişçiler...

Yemiş iskelesindeyiz.

O, sandalları, mavnaları,  
güneşli karpuz kabuklarıyla  
yüzüne hasret kaldığım deniz.

Sol arka lâstik hava mı kaçırıyor, ne?  
İnip baksam...

Yemiş iskelesinden dilenci vapuruna binip  
Eyyip'te Niyetkuyusuna gittikti

Elleri yumuk yumuk,  
bacakları biraz çarpıktı ama  
yeşil zeytin tanesi gibi gözler,

kaşları hilâl gibi çekikti.

Tam Rüstempaşaya yaklaştık,  
beyaz başörtülü...

Lâstik hava kaçırıyor;  
derdine deva bulamazsak eğer...

Dur bakalım Babacafer.

Üç numaralı kamyonet durdu.

Karanlık,

kriko,

pompa,

eller,

küfreden ve küfrettiğine kızan elleri,

Lâstik ve ihtiyar tekerlekle çalışırken,  
Ahmet hatırladı:

Bir gece nüzüllü baba annesi,  
sedirden sedire taşınırken kadıncağız...

İç lâstik boydan boya patladı.

Yedek  
yok.

Dağlarda avaz avaz imdat istemek?

Sen Süleymaniyelisin oğlum Ahmet!

Sana tek başına verilmiştir üç numaralı kamyonet

Hem hani bir koyun varmış,

Süleymaniyeli şöför Ahmet, soyun!

Soyundu.

Caket, külot, pantol, don, gömlek ve kalpak  
ve kırmızı kuşak,

Ahmedi postalların üstünde çirileplak bırakarak  
dış lâstiğin içine girdiler,  
şişirdiler.

Bu şarkı nihaventtir.

Deniz kıyısında bir şehir,  
beyaz başörtüsü...

Saatte elli yapıyoruz.

Dayan ömrümün törpüsü,  
dayan da dağlar anadan doğma görsün şöför  
Ahmedi.

Dayan arslan!

Hiç bir zaman

böyle merhametli bir ümitle sevmedi  
hiç bir insan,  
hiç bir âleti.

NÂZİM HİKMET